

**ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ: Η πλανητικών διαστάσεων διαδικασία υπερ-συγκέντρωσης της αγροτικής γης, και του ελέγχου της αγροτικής παραγωγής. Η γεωπολιτική του έλεγχου της αγροτοδιατροφικής αλυσίδας, και μερικά παραδείγματα, νικηφόρας και δημιουργικής αντίστασης.**

*Του Γιώργου Σκλαβούνου.(3/4/2016)*

Διακόσια περίπου χρόνια από την προσπάθεια του Jefferson να θεμελιώσει το Αμερικανικό Δημοκρατικό Ιδεώδες σε μια Ισοπολιτεία Ελεύθερων Αγροτών, απέναντι στην Βρετανική κληρονομική αριστοκρατία και το ήθος των τραπεζιτών, των έμπορων και των βιομηχάνων. Εκατό χρόνια από την Διακήρυξη των Μπολσεβίκων του Λένιν (26/10/1917), για τη γη, για την αφαίρεση της γης από τη Ρωσική αριστοκρατία, και την απόδοση της στους καλλιεργητές της. Η γη, σε ολόκληρο τον πλανήτη, αφαιρείται μαζικά από τους αγρότες και προσφέρεται σε απρόσωπες πολυεθνικές, σε τραπεζικούς και πλανητικούς γαιοκτήμονες. Οι σπόροι, δημιουργήματα φυσικών διεργασιών χιλιετηρίδων, μετατρέπονται σε πατενταρισμένα, νομικά κατοχυρωμένα, προστατευόμενα ιδιοκτησία. Από την Ε.Ε. της Γαλλικής Επανάστασης, μέχρι τις ΗΠΑ, από την Ρωσία και την Ουκρανία μέχρι την Λατινική Αμερική, του Βολιβία, από την Ασία μέχρι την Μαύρη Αφρική, το φαινόμενο της μαζικής αρπαγής γης, λειτουργεί, χωρίς καμία απολύτως εξαίρεση. Τα κινήματα για το <ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗ ΓΗ ΚΑΙ ΤΟ ΝΕΡΟ>, αναπτύσσονται μαχητικά.

Χαρακτηριστική του κλίματος είναι η αντίδραση, η καταγγελία, τουλάχιστον 200, κοινωνικών κινήματων, από ολόκληρο τον κόσμο) στην πρόσφατο συμπόσιο του (FAO), Παγκόσμιου Οργανισμού Τροφίμων, του Ο.Η.Ε, που οργάνωσε, στην έδρα του, στη Ρώμη με θέμα. <Ο ρόλος της Βιοτεχνολογίας στη Γεωργία σε βιώσιμα συστήματα διατροφής. Ο οργανισμός κατηγορείται ότι έχει τεθεί στην υπηρεσία των πολυεθνικών, αντί των αγροτών και των καταναλωτών του πλανήτη.

Η παρούσα μελέτη γίνεται: Υπό το φως της αντιμετώπισης της αγροτικής γης, όχι ως απλά ως συντελεστή της παραγωγής, αλλά ως βασικού στρατηγικού πόρου και των πλανητικών διαστάσεων ανταγωνισμού-σύγκρουσης, για τον έλεγχο της αγροτικής γης και της αγροτοδιατροφικής αλυσίδας. Γίνεται υπό το φως κολοσσιαίων εξαγορών-συγχωνεύσεων στο χώρο της αγροτοβιομηχανικής παραγωγής, της έρευνας, της βιοτεχνολογίας, συγκέντρωσης που έχει υπερβεί τα όρια συγκέντρωσης κεφαλαίου και εξελίσσεται ως υπερ-συγκέντρωση εξουσίας. Γίνεται κάτω από το φως μιας αναδυόμενης παγκόσμιας προσπάθειας, πέρα από τα όρια των παραδοσιακών ιδεολογικοπολιτικών ρευμάτων, προσπάθειας άμυνας και αντεπίθεσης απέναντι σε αυτή την υπερ-συγκέντρωση. Ο ανταγωνισμός στον έλεγχο της αγροτοδιατροφικής αλυσίδας φαινομενικά προέκυψε από την εντεινόμενη ζήτηση τροφίμων και βιο-καυσίμων, την καταγραφόμενη αύξηση του πληθυσμού και τις κλιματολογικές αλλαγές. Τελικά η αναπτυσσόμενη

δυναμική, οι επιπτώσεις αυτών των αλλαγών, δεν περιορίζονται στο κοινωνικό και το οικονομικό επίπεδο, δεν αποτελούν έναν υψηλότερο βαθμό και γρηγορότερο ρυθμό συγκέντρωσης του κεφαλαίου, δεν απειλούν με εξαφάνιση τις εναπομείνουσες αγροτικές κοινότητες και τη μορφή των αγροτικών περιφερειών, όπως τις γνωρίσαμε. Δεν μεταβάλλουν οριστικά, μονον τις παραδοσιακές σχέσεις πόλης υπαίθρου. Επιβάλλουν μια νέα σχέση του ανθρώπου με τη γη και τη φύση, τις μεθόδους διασφάλισης της διατροφής του, ως είδους, τη βιοτεχνολογία και τη γενετική, δημιουργούν μια ριζικά νέα σχέση του ανθρώπου, με την ίδια τη ζωή, το ζωικό και το φυσικό βασίλειο. Οι αλλαγές αυτές καθιστούν άρρηκτη τη σχέση οικολογίας, οικονομίας και πολιτικής. Θέτουν επί τάπητος το δικαίωμα στη γη και στο νερό ως βασικό ανθρώπινο δικαίωμα, θέτουν ουσιαστικά σε αμφισβήτηση το δικαίωμα στη ζωή. Θέτουν παράλληλα και την αμετάθετη ανάγκη να σταθούμε αποφασιστικά-αποτελεσματικά απέναντι στο ανεξέλεγκτο, Φαραωνικού τύπου, οικονομικού, επιστημονικού και πολιτικά επικυρίαρχου Ιερατείου.

### **Χαρακτηριστικές φάσεις της σύγκρουσης:**

Η εκ μέρους της Ρωσίας, απόφαση να απαγορεύσει την χρήση γενετικά τροποποιημένων προϊόντων, (The Moscow Times 20/9/2015), ο χαρακτηρισμός των γενετικά μεταλλαγμένων, (GMO) ,ως μέσων βιολογικού πολέμου, (Mint Press 5/10/2015) και η απόφαση της Ρωσίας να καταστεί ηγέτιδα δύναμη εξαγωγής μη μεταλλαγμένων γενετικά, προϊόντων. (EcoWatch 9/12/ 2015.Ομιλία Πούτιν στο Ρωσικό Κοινοβούλιο). Ο Ρώσος πρόεδρος υπεστήριξε ότι η Ρωσία ήδη εισάγει περισσότερο συνάλλαγμα από την εξαγωγή τροφίμων παρά από την εξαγωγή όπλων και καυσίμων). Η καταστροφική, για την Αμερικανική γεωργία, απόφαση της Κίνας να σταματήσει τις εισαγωγές μεταλλαγμένων προϊόντων από τις ΗΠΑ. Πολιτική που άρχισε το 2013 και ολοκληρώθηκε το 2014. Πραγματικότητα που έπρεπε να αναμένεται μετά την απόφαση της Κίνας να εντάξει την Βιοτεχνολογία στους 7 βασικούς αναπτυξιακούς της κλάδους, με το 12<sup>ο</sup>, 5ετές αναπτυξιακό της πρόγραμμα 2011-2015 και την Κινεζική στρατηγική για την μεγαλύτερη δυνατή αυτάρκεια τροφίμων. Η Ανάδειξη της Ουκρανίας στο Νούμερο ΕΝΑ τροφοδότη της ΚΙΝΑΣ σε καλαμπόκι και σιτηρά και μάλιστα μετά την επανάκτηση-ενσωμάτωση της Κριμαίας από τη Ρωσία και την σχετική κρίση.

### **Χαρακτηριστικές εξαγορές και συγχωνεύσεις:**

Χαρακτηριστικές εξαγορές, στο πλαίσιο, του εντεινόμενου ανταγωνισμού και της αλλαγής των διεθνών ισορροπιών είναι οι ακόλουθες.

Η εκ μέρους της Κρατικής Κινέζικης Χημικής βιομηχανίας Chem China, εξαγορά της Ευρωπαϊκής-Ελβετικής, Syntega, (τρίτης στο κόσμο εταιρείας στην παραγωγή σπόρων, ειδικευμένης στην παραγωγή φυτοφαρμάκων, και βασικού διεθνούς ανταγωνιστή της Monsanto). αντί \$ 43 δις. ( Chemistry World 8/2/2016). Σημαντικότερο ίσως εξ' ίσου με την αγορά είναι το γεγονός της εκ μέρους της Syntega απόρριψης των επαλειμμένων προσπαθειών

εξαγοράς από την Monsanto και μάλιστα με προσφορά \$ 47 δις. Γεγονός που μπορεί να θεωρηθεί το τέλος της ηγεμονίας της Monsanto.(Reuters 4/2/2016). Η Κινεζική αγορά ήταν και παραμένει κλειστή στην αμερικανική παραγωγή σπόρων. Επίσης η εκ μέρους της Chem-China εξαγορά του 60% της Ισραηλινής (7<sup>ης</sup> στον κόσμο) εταιρείας φυτοφαρμάκων, Makhteshin Agan Industries Ltd. αντί \$2,4 δις. Η στρατηγική συνεργασία της μεγαλύτερης Ευρωπαϊκής και μιας παγκοσμίου εμβέλειας Ισραηλινής εταιρείας, με την Κίνα, στον Αγροτο-διατροφικό τομέα αλλάζει ισορροπίες. Η Κινεζική εξαγορά της Ολλανδικής Nidera ,(εταιρείας ετήσιου τζίρου 17 δις, με μυστικό το τμήμα της εξαγοράς) και της Αγγλικής Noble Agri, ( εξαγορά του 51% το 2014, αντι,1,5 δις \$ και του υπολοίπου 49%,το 2015,αντι 750.000.000. Η Κινεζική εξαγορά της μεγαλύτερης Αμερικανικής εταιρείας παραγωγής χοιρινού κρέατος και λουκάνικου με ηγεμονική παρουσία στη Ρουμανία και την Πολωνία.

Η συγχώνευση των δυο, από τις 4 μεγαλύτερες Αμερικανικές του κλάδου της χημικής βιομηχανίας και από τις 6 μεγαλύτερες, του κόσμου εταιρείες, της Dow και της Dupont. Στην αγροτοχημική βιομηχανία 6 εταιρείες εκ των οποίων 4 αμερικανικές DuPont, Monsanto, Syngenta, Dow (incorporated in Delaware, HQ in Michigan),και 2 Γερμανικές, η Bayer και η BASF, ελέγχουν το 75% της παγκόσμιας αγοράς. Πρόσφατα η Du Pont και η Dow συγχωνευτήκαν.

### **Η Διεθνής κατακραυγή**

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με μελέτη, του Μαΐου του 2015, καταγγέλλει και προειδοποιεί για τους κινδύνους που εγκυμονεί για την Ευρώπη αλλά και τον κόσμο, η έκταση της μαζικής αρπαγής της αγροτικής γης, και της υπερ-συγκέντρωσης στην αγροτική παραγωγή και την παραγωγή τροφίμων. (THE EXTEND OF FARM LAND GRABBING IN THE E.U. European Parliament. Directorate Generale for internal policies Department B. Study, 1985. Authors. Transnational Institute).

Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή της Ε.Ε. επίσης με <Γνωμοδότηση κάλεσμα αφύπνισης> που ενέκρινε η ολομέλεια της (1/1/2015) καλεί για πολιτικές που θα περισώσουν τον χαρακτήρα και τη δομή της Ευρωπαϊκής γεωργίας. Για πολιτικές που θα περισώσουν ότι έχει απομείνει από την μικρομεσαία οικογενειακή αγροτική επιχείρηση.

Την σκληρότερη ρητορική χρησιμοποίησε το δίκτυο της Καθολικής Εκκλησίας, <The African European, Faith and Justice, Network>, σε ειδικό δελτίο τύπου, στις 23/11/2015, για την κατάσταση που επικρατεί στην Αφρική, την οποία περιγράφει αλλά και τεκμηριώνει, στις πολλαπλές παρεμβάσεις του, ως πολύ χειρότερη από αυτήν των

**Ευρωπαϊκών ανταγωνισμών και της αποικιοκρατίας του 19 αιώνα.**

Βέβαια η παρέμβαση του Ευρωκοινοβουλίου και Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής δεν προέκυψαν ως κεραυνοί εν αιθρία. Είχε προηγηθεί Αφρικανική κινητοποίηση, Africa Social Forum,(Οκτωμβρης,2014),στο Dakar, για την αντιμετώπιση της αρπαγής γης και νερού και η Διακήρυξη του Dakar (Rights to Water and Land. common Straggle), και προετοιμαζόταν η Συνάντηση του Παγκόσμιου Social Forum,στην Τύνιδα, με το ίδιο θέμα, (4-29/Μαρτίου 2015), πανευρωπαϊκή και παγκόσμια κινητοποίηση υπεράσπισης της μικρομεσαίας αγροτικής επιχείρησης και η δημοσιοποίηση αποκαλυπτικών μελετών από φορείς όπως η FOOD FIRST, η Grain, η Land Matrix, η Oxfam, το Oakland institute . Είχε προηγηθεί η διεθνής συνάντηση μικρών καλλιεργητών στην Τζακάρτα το 2012, με κύριο θέμα-σύνθημα, <Σταματήστε την αρπαγή γης>, η έκδοση του ημερολογίου της παγκόσμιας οργάνωσης μικροκαλλιεργητών< La via Campesita>, τον ίδιο χρόνο και έκδοση της καταλυτικής μελέτης του 2013 σε 11 χώρες της ΕΕ από 25μελές επιστημονικό επιτελείο βλέπε σχετικό δελτίο τύπου/<European Coordination Via Campesina> και <Hands of the Land>, 19 April 2013). Είχε προηγηθεί το 2014 ως έτος της οικογενειακής αγροτικής επιχείρησης του ΟΗΕ. Είχε αρχίσει να αναπτύσσεται ένα παγκόσμιο κίνημα για <Το δικαίωμα στη γη, ως ανθρώπινο δικαίωμα>,(Land rights as Human Rights), από την Καμπότζη μέχρι την Λατινική Αμερική και την Αφρική. Είχε προηγηθεί το αφιέρωμα του περιοδικού, News Week,(Απριλίου 10/2014), για το υπερβολικά και απειλητικά υψηλό ποσοστό αυτοκτονιών στον αγροτικό τομέα, σε Ε.Ε. και ΗΠΑ. Στην διεθνή βιβλιογραφία, για το φαινόμενο των μεγάλων εκτάσεων αγορών και ενοικιάσεων γης, έχουν καθιερωθεί οι χαρακτηριστικοί αγγλικοί όροι, Land grabbing> και <global land grabbing>, ως όροι της πολιτικής οικονομίας

Τόσο το Ευρωπαϊκό κοινοβούλιο, όσο και η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, επισημαίνουν τους κινδύνους, κοινωνικούς, οικονομικούς, που εγκυμονεί η φαραωνικού τύπου επιχειρούμενη υπερ-συγκέντρωση της αγροτικής γης και προτείνουν λήψη μέτρων. Μέτρων που δεν αποσκοπούν

απλά στην υπεράσπιση της μικρομεσαίας αγροτικής επιχείρησης, αλλά στην διασφάλιση της Ευρωπαϊκής διατροφικής ασφάλειας, της κοινωνικής συνοχής κλπ.

Οι μαζικές αγορές γίνονται στην καρδιά της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στην Ουκρανία, στην Ρουμανία την Βουλγαρία σε ολόκληρη την Αφρική, την Λατινική Αμερική και την Ασία. Η ευρωπαϊκή υπερ-συγκέντρωση γης θυμίζει λατινοαμερικανική πραγματικότητα.

Η μελέτη αποκαλύπτει και καταγγέλλει ότι το σύστημα των Ευρωπαϊκών επιδοτήσεων στην Γεωργία αποτελεί εργαλείο που υπηρετεί τις διαδικασίες υπέρ αρπαγής υπερ-συγκέντρωσης της αγροτικής γης. Οι αγροτικές επιδοτήσεις πηγαίνουν, σε συντριπτικά ποσοστά, στους μεγαλοϊδιοκτήτες γης και αποτελούν αφ ενός εργαλείο αναπαραγωγής των υπαρχουσών σχέσεων ισχύος στην αγροτική οικονομία και αφ' ετέρου εργαλείο ενίσχυσης της θέσης των ισχυρών στον άνισο ανταγωνισμό μεταξύ των μικρών και των μεγάλων της Ευρωπαϊκής γεωργίας και αποθαρρύνουν την απασχόληση νέων αγροτών με την οικογενειακή αγροτική επιχείρηση

Η μεθοδική, συστηματική ΜΗ στήριξη της μικρής αγροτικής επιχείρησης, η προνομιακή στήριξη της μεγάλης, ο άνισος ανταγωνισμός οδηγούν στον αργό θάνατο, το αναγκαστικό ξεπούλημα της μικρής αγροτικής επιχείρησης.

**Τα εμφανή κίνητρα, οι φορείς της Αρπαγής** και οι θεσμικοί φορείς στήριξης και χρηματοδότησης της αρπαγής.

Η καλλιεργήσιμη γη έχει μεταβληθεί στη νέα μορφή του χρυσού και ο **αγώνας για την κατοχή του έχει προ καιρού αρχίσει. Τα** επενδύσιμα στη γη κεφάλαια προέρχονται από ολόκληρο το φάσμα που διαθέτει κεφάλαια για επένδυση, από κεφάλαια που αναζητούν, ασφαλές κέρδος, υψηλό κέρδος, γρήγορο κέρδος, από στρατηγικούς επενδυτές και πλανητικής εμβέλειας ιδιώτες. Τράπεζες, κράτη και κρατικές εταιρείες, εξειδικευμένα, αποκλειστικά, σε επενδύσεις γης ,FUNDS, με μετόχους, τράπεζες, συνταξιοδοτικά ταμεία αποτελούν τα υπηρετικά εργαλεία της αρπαγής. Οι 4 μεγαλύτερες τράπεζες της Αυστραλίας χρηματοδοτούν αρπαγές γης. Όπως καταγγέλλει και τεκμηριώνει η οργάνωση OXFAM AUSTRALIA, η National Bank of Australia , η Common Welth Bank, η West Pac, η ANZ εμπλέκονται στη χρηματοδότηση αρπαγής γης. (Still Banking on Land Grab, Oxfam Australia, και Farm Land Grab Org. 16/2/2016). Η παγκόσμια τράπεζα και το Δ.Ν.Τ αποτελούν βασικούς συντελεστές στο εγχείρημα της οργανωμένης αρπαγής. Ακόμα και η εσωτερική υπηρεσία ελέγχου της Παγκόσμιας Τράπεζας (CAO), στους ετήσιους ελέγχους της, (βλέπε ετήσια (CAO, Compliance Audit reports) για τις χρηματοδοτήσεις του I.F.C, χρηματοδοτικού βραχίονα ιδιωτικών επενδύσεων της Παγκόσμιας τράπεζας, αναγνωρίζει ότι τουλάχιστον στο 50% των χρηματοδοτήσεων αυτών δεν είχε ληφθεί πρόνοια για την αποφυγή αρνητικών κοινωνικών και περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Το Africa Social Forum, του 2014, για την αντιμετώπιση της αρπαγής γης και νερού στην Αφρική, στη συνάντησή του στο Dakar καταγγέλλει (Dakar

Declaration) ότι η Παγκόσμια Τράπεζα υπηρετεί την αρπαγή γης στην Αφρική. Χαρακτηριστικές, εκτός Αφρικής, τέτοιου τύπου επενδύσεις εκατοντάδων εκατομμυρίων όπως της Cargill, της Du Pont, και της Smith field, (αναφέρονται στη συνέχεια) στη Ρουμανία, την Πολωνία και σε διεθνείς κοινοπραξίες, (Smith field –Grupo) με εταίρους στην Ευρώπη και Λατινική Αμερική. Τα ποσοστά κέρδους που εξασφάλιζαν για τους μετόχους τους αυτά τα FUNDS, ιδιαίτερα την περίοδο 1991-2010, υπήρξαν διπλάσια των επενδύσεων σε χρυσό, επταπλάσια των επενδύσεων στην κατοικία η και του πακέτου μετοχών των 500 εταιρειών που περιλαμβάνονται στον <δείκτη>, (index) της Standard & Poors ([The Futurist](#), January-February 2013 (Vol. 47, No. 1, Food, Fuel, and the Global Land Grabing). Με βάση έκθεση της Παγκόσμιας τράπεζας του 2010, μόνον μεταξύ των ετών 2009 και 2010, καταγραφηκαν 464 συμφωνίες αγοράς εκ των οποίων οι 203, για τις οποίες υπήρχαν ακριβή στοιχεία, αφορούσαν 140.000.000 acres.

### **Συνοπτικά η κατάσταση στην Ε.Ε. και στην πρώην Σοβιετική Ένωση.**

Σύμφωνα με την (ως άνω), Ευρωπαϊκή μελέτη, το 3% των ιδιοκτητών γης, στην ΕΕ, κατέχει το 50% της αγροτικής γης. Η ευρωπαϊκή πραγματικότητα, στην υπερ-συγκέντρωση γης, κατά την μελέτη, δεν διαφέρει από αυτήν της Λατινικής Αμερικής, της Βραζιλίας, της Κολομβίας, η των Φιλιππίνων. Η κατάσταση αυτή χαρακτηρίζει τις μεγάλες χώρες της Ευρώπης όπως η Γαλλία, η Γερμανία, η Ισπανία, η Ιταλία αλλά και μικρότερες όπως π.χ. η Αυστρία. . Στην ίδια τη Γερμανία η υπερ-συγκέντρωση της αγροτικής Γής, και η εξαφάνιση της μικρής αγροτικής επιχείρησης είναι δραματική. Από 1.200.000 αγροτικές επιχειρήσεις του 1966-67, ο αριθμός συρρικνώθηκε στις 299.100, το 2010. Η συνολική καλλιεργούμενη έκταση από φάρμες κάτω των 2 acres, χρησιμοποιούσε συνολικά 123.870 acres το 1990. Η από μικρές φάρμες, των 2 acres, καλλιεργούμενη έκταση , μειώθηκε στις 20.000 acres το 2007. Η προοδευτική εξαφάνιση της οικογενειακής επιχείρησης αποτελεί καθεστώς στην Ε.Ε.

### **Χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης: Ρωσία .Καζακστάν. Ουκρανία.**

Σύμφωνα με μελέτη του FAO (DAVIS 2008) οι τρεις αυτές χώρες (και Αργεντινή), αποτελούν τις χώρες με την μεγαλύτερη, **ανεκμετάλλευτη**, γεωργική γη στον πλανήτη. Το ενδιαφέρον, ως εκ τούτου, για την <**εκμετάλλευση της ανεκμετάλλευτης γης**> υπήρξε και <δικαιολογημένο και δεδομένο>.

Η Ρωσία διαθέτει 125.000.000 hectares καλλιεργούμενης γης. Το Καζακστάν διαθέτει, 24.000.000 και η Ουκρανία 42.000.000 Hectares. Αξίζει να σημειώσουμε ότι η Γαλλία διαθέτει μόνον 18.440.000. Με δεδομένη και την γεωστρατηγική θέση των χωρών αυτών, ανάμεσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, την Κίνα και την Μέση Ανατολή, η γεωοικονομική τους σημασία, η σημασία της γης τους, ο έλεγχος της γης τους, αυξάνεται κατακόρυφα .

Στον ,πάλε ποτέ, σοσιαλιστικό κόσμο, το πέρασμα από τα Κολχόζ και τα Σοβχόζ, (τα μεγάλα κρατικά αγροκτήματα) στα mega-agroholdings, δεν υπήρξε δύσκολη υπόθεση.

Στις μεγαλύτερες χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, την (Ρωσία την Ουκρανία, το Καζακστάν), η διαδικασία αρπαγής και υπερ-συγκέντρωσης θυμίζει Αφρική. Με την από- κολεκτιβοποίηση της αγροτικής γης, αρχής γενομένης το 1991, στους μέχρι τότε, αγρότες, υπαλλήλους των Κολχόζ, δόθηκαν τίτλοι ιδιοκτησίας γης, δόθηκαν επί χάρτου δικαιώματα ιδιοκτησίας αγροτικής γης, όχι συγκεκριμένη γη. Η μετατροπή των τίτλων σε ιδιοκτησία, συγκεκριμένης γης, ήταν πολύπλοκη και πολυέξοδη υπόθεση. Το 2010 μόνο 4% των κατόχων τίτλων ιδιοκτησίας, κατόρθωσε να αποκτήσει δικαίωμα επί συγκεκριμένης γης, στη Ρωσία και μόνο το 1% στο Καζακστάν.

Το 1995-1999 το 50% της καλλιεργήσιμης γης, είχε πλήρως εγκαταλειφθεί στη Ρωσία, το Καζακστάν, την Ουκρανία. Από το 2003 άρχισαν οι πωλήσεις γης στη Ρωσία και το Καζακστάν, ενώ στην Ουκρανία δόθηκε ένα <μορατόριουμ> μέχρι και το 2013. Υπολογίζεται ότι 5% της καλλιεργήσιμης γης της Ρωσίας, ετησίως, πέρναγε σε μέγα-φάρμες μέχρι το 2005. (*Sagaida.2005. Academy report, Revised Version, **Large-scale land acquisitions in the former Soviet Union. A study of rural social movements and land conflicts** Oane Visser and Natalya Mamonova . Έρευνα με την υποστήριξη του Landac, Land Governance in the Global South*).

Σύμφωνα με το All Russia Sensus του 2006, μόνον 30.000.000 hectares κατέχονται από Ρώσους ιδιώτες ,περίπου 13% της καλλιεργήσιμης γης της Ρωσίας.

Σήμερα το 76% της Ρώσικης γης ανήκει σε μέγα αγροτοβιομηχανικές επιχειρήσεις, στο Καζακστάν το 84% και στην Ουκρανία το 50%. Στις τρεις αυτές χώρες τουλάχιστον 3,5-6.000.000 εκτάρια ελέγχονται άμεσα από ξένο κεφάλαιο. Η αδιαφάνεια στις αγορές και στις σχέσεις ξένων με ντόπιους ολιγάρχες, δεν επιτρέπουν τον ακριβή προσδιορισμό της ξένης ιδιοκτησίας.

**Στις ΗΠΑ:** Η υπέρ συγκέντρωση της γης στις ΗΠΑ έχει καταστήσει τα ιδεώδη της Αμερικανικής Επανάστασης και των πατέρων της Αμερικανικής Δημοκρατίας, το ιδεώδες Ιτης δημοκρατίας των ανεξάρτητων αγροτών καλλιεργητών γης (Jeffersonian Ideal) μακρινό όνειρο. Μεταξύ των ετών 1940 και 2014 το ποσοστό των αγροτών στις ΗΠΑ, μειώθηκε κατά 85%. Μια αγροτική οικογενειακή επιχείρηση μπορούσε να ανθεί με την ιδιοκτησία από 40-80 acres(από 320-460 στρέμματα). Σήμερα με τη βοήθεια των τραπεζών, της βιομηχανίας φυτοφαρμάκων λιπασμάτων, σπόρων κλπ, για να επιβιώσει απαιτούνται τουλάχιστον 200 acres. Οι μαύροι των ΗΠΑ αποτελούν το 14,3% του πληθυσμού( στατιστική του 2014) και κατέχουν λιγότερο από το 1% της αμερικανικής γης. Μεταξύ του 1910 και 1992 η ιδιοκτησία γης από τους μαύρους μειώθηκε από 15.000.000 acres, σε 2 εκατομμύρια 400.000 acres. Παράλληλα. οι 5 μεγάλοι γαιοκτήμονες των ΗΠΑ κατέχουν 9.000.000 acres(1 acre=4 στρέμματα) ενώ τα 46.000.000 εκατομμύρια των μαύρων, έχουν συνολικά 8.000.000 acres. Πρώτοι μεταξύ των 5 είναι οι δυο τιτάνες των

Αμερικανικών και διεθνών ΜΜΕ., ο John Malone με 2.200.000 acres και Ted Turner (ο ιδρυτής του CNN) με 2.000.000 acres. Μια λευκή μειοψηφία μερικών οικογενειών κατέχει το 98% της ιδιωτικής γης στις ΗΠΑ (856.000.000 acres) και εκμεταλλεύεται το μεγαλύτερο μέρος, από επίσης τεράστιο ποσοστό γης (27% του συνόλου) που ελέγχεται από Ομοσπονδιακή Αμερικανική κυβέρνηση. Ότι δεν συμπεριλαμβάνεται στα εθνικά πάρκα και στις προστατευόμενες περιοχές. Το 80% του Αμερικανικού πληθυσμού, κάτοικοι πόλεων και προαστίων, είναι στοιβαγμένοι στο 3% της Αμερικανικής γης (Τthe Land Report magazine). Στους Ινδιάνους έχει, προς το παρόν, παραμείνει το 2%“ αμερικανικής γης. Στους Ινδιάνους έχει απομείνει το 2%.

***H Wall Street Εναντίον των αγροτών:*** Μια ολόκληρη βιβλιογραφία αναπτύσσεται και τεκμηριώνει τον <πόλεμο> ανάμεσα στην Wall Street και την παραδοσιακή οικογενειακή αγροτική εκμετάλλευση, όχι μόνον στις ΗΠΑ. Καταγράφει το εν εξελίξει πόλεμο ανάμεσα στο τραπεζικό κεφάλαιο, συνεργάτη- συνétaίρο και πρωτεργάτη στην υπέρ συγκέντρωση της αγροτικής γης κάτω από mega agro-holdings και τις μικρές παραδοσιακές φάρμες. Τίτλοι όπως <Farmer's War again Wall Street, Farmers Battle the Bankers, The death of the family farm, Wall street, the other recipient of agricultural subsidies, The family farm is systematically Wiped out of business in America>, καλύπτουν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, και τον τύπο, σε ολόκληρο τον αγγλόφωνο κόσμο.

***Στον Καναδά:*** Την δεύτερη σε έκταση χώρα στον πλανήτη, η καλλιεργήσιμη έκταση υπολογίζεται σε 45.500.000 hectares. Παρά το γεγονός ότι καταγράφεται κάθε μεταβίβαση γης, δεν κρατούνται στοιχεία υπηκοότητας του αγοραστή, γεγονός που δεν επιτρέπει την διαμόρφωση πραγματικής εικόνας της κατάστασης, αρπαγής γης. Η Εθνική Ένωση Καναδών Αγροτών (National Farmers Union), με δύο αλληπάλληλες εκθέσεις της, του 2010 και του 2015, με τίτλο Χάνοντας τον Έλεγχο (Loosing our Grip) αποκαλύπτει τους κινδύνους που αντιμετωπίζει η οικογενειακή αγροτική επιχείρηση και η διατροφική ασφάλεια στον Καναδά. Καπαγγέλει ότι: Οι αγρότες του Καναδά στέκονται πάνω σε μια βόμβα χρέους ,το οποίο στην τριετία μεταξύ 2010 και 2013 ανήλθε από \$ 64 δις σε \$78 δις. Καταγγέλλουν ότι σε κάθε 1 δολάριο εσόδων αντιστοιχούν 27 δολάρια χρέος. Ότι η μαζική αλλαγή χρήσης αγροτικής γης (π.χ. 7.000.000,acres μεταξύ των ετών 2006-2011), ο ανεξέλικτος περιορισμός της αγροτικής γης ανεβάζει τις τιμές της αγροτικής γης, και η είσοδος στην αγορά γης, την ενοικίαση γης, όχι μόνον πολυεθνικών αλλά και ασφαλιστικών ταμείων καναδικών και άλλων (Bonniefield Financial, Assiniboia Capital, Agcapita, Walton International and AGRInvest Canada.) ανατρέπεται ριζικά τους κανόνες της Καναδικής γεωργίας, από τις τιμές της αγροτικής γης μέχρι το κόστος του δανεισμού. Για παράδειγμα η Assinobioia Capital πώλησε, στο Canadian Pention Plan Investment Board τα υπό την ιδιοκτησία της 115.000 acres anti \$128.000.000.

**Στην Αυστραλία:**



Η συνολική καλλιεργήσιμη γη είναι 50.000.000 hectares, (1 hectare=10 στρέμματα).

Σύμφωνα με το Australian Bureau of Statistics.Επιχειρήσεις (με ξένη συμμετοχή) κατέχουν το 95% αυτής της γης. Εξ 'αυτών τα 47.000.000 hectares/ βρίσκονταν στην κατοχή 45 επιχειρήσεων έκτασης 100.000 hectares εκάστη. Ο αριθμός των <μικρομεσαίων> αγροτικών επιχειρήσεων, έκτασης κάτω των 400 εκταρίων μειώθηκε από 86.000 σε 30.000,μεταξύ των ετών 2010 και 2013.Ηδη οι Ασιατικές Κινέζικες και Κορεατικές αγορές γης έχουν υπερκεράσει τις Ευρωπαϊκές και τις Αμερικανικές στην Αυστραλία.

### **Οι προοπτικές έντασης στην αρπαγή γης:**

Ο ανταγωνισμός για την επάρκεια τροφίμων, την διατροφική ασφάλεια και κατά συνέπεια ο ανταγωνισμός στην αρπαγή γης θα ενταθεί: Με ενδεικτικά δεδομένα ότι, το 60% της γης που χρειάζεται η Ε.Ε. για να καλύψει τις διατροφικές της ανάγκες βρίσκεται εκτός των ορίων της Ε.Ε. (πηγή Soil Atlas :Time to limit E.U Earth Consumption. 8/1/2015) ότι η Κίνα, με το 20% του παγκόσμιου πληθυσμού και συνεχώς ανερχόμενο επίπεδο ζωής, διαθέτει μόνον το 8% της καλλιεργούμενης γης και το 6% των παγκόσμιων αποθεμάτων νερού . Με δεδομένο ότι ο πληθυσμός του πλανήτη αναμένεται για το 2020 να ανέλθει στα 7.758.156/000 σε 9.000.000.000 και το 2050, σε 11.000.000.000(U.N.World Population Prospects). Είναι προφανές ότι ο άγριος ανταγωνισμός για τον έλεγχο της αγροτικής γης θα συνεχιστεί εντονότερος και σκληρότερος.

### *Η Αφρική επίκεντρο του ανταγωνισμού της αρπαγής:*

Η Αφρική αποτελεί το επίκεντρο του ενδιαφέροντος και του ανταγωνισμού αρπαγής γης (πηγή, Brookings: Africa in Focus. November 5/2015).Σύμφωνα με έκθεση του GLP του 2010, (Global Land Project,Report),μέχρι το 2010 Οι αρπαγές Αφρικανικής γης ανήλθαν στα 63.000.000 hectares. Αξίζει να σημειωθεί η αποκάλυψη της WALL STREET JOURNAL, 28/10/2014 την εκ μέρους του Κονγκό, δημόσια, αναζήτηση επενδυτή για έκταση 63.000.000 hectares Από τις συμφωνίες αγορών που κατέγραψε η Παγκόσμια Τράπεζα το 2010 οι μισές αφορούσαν χώρες της υποσαχάριας Αφρικής. Συγκεκριμένα μεταξύ των ετών 2005-2010 τα δυο τρίτα των αγορών αφορούσαν τις (ακόλουθες 7) χώρες Αιθιοπία, Γκάνα, Λιβερία, Μαδαγασκάρη, Μοζαμβίκη, Νότιο Σουδάν, Ζάμπια. Η εξευτελιστική τιμή αποτελεί, υποτίθεται, το κίνητρο. Στην Αιθιοπία το 1 acre (4 στρέμματα) νοικιάζεται προς \$ 1 το χρόνο (George Schoneveld from the Center for International Forestry Research). Η τιμή στην Ασία υπολογίζεται στα \$ 100 το χρόνο. Η Αφρικάνικη ήπειρος, με το 60% της καλλιεργήσιμης γης στον πλανήτη, με την αδυναμία των Αφρικανικών χωρών να κατακτήσουν ακόμα και το 25% των παραγωγικών τους δυνατοτήτων και των Αφρικανικών κυβερνήσεων να αντισταθούν στις πολυποίκιλες πιέσεις ,για αγορά και μακροχρόνια ενοικίαση Γή, συνεχίζει να αποτελεί την πλουσιότερη ήπειρο με τους φτωχότερους κατοίκους.

Για να κατανοηθεί η έκταση του ανθρωποκτόνου ανταγωνισμού, στην γεωπολιτική και γεωοικονομία, για τον έλεγχο της παγκόσμιας διατροφικής αλυσίδας η και της επάρκειας τροφίμων στον πλανήτη, αρκεί να επισημάνουμε ότι η Αφρική έχει οδηγηθεί, από τις αγορές, σε ελλειμματικό ισοζύγιο τροφίμων. Για το 2011 κατά τον FAO, η Αφρική μόνο για την εισαγωγή δημητριακών δαπάνησε \$ 30 δις. Για κάθε \$ 1 δολάριο που συναλλάγματος που εισάγει από τις εξαγωγές (στις οποίες έχει οδηγηθεί και δεν ελέγχει την διαμόρφωση των τιμών τους) δαπανά \$2 δολάρια για εισαγωγές. Την δεκαετία του 60 με την απαρχή της Αφρικανικής ανεξαρτησίας οι 45 χώρες της υποσαχάριας Αφρικής ήταν αυτόνομες σε τρόφιμα. Ακόμα χώρες όπως η Νιγηρία και η Σενεγάλη ήταν χώρες με θετικό εμπορικό ισοζύγιο και σοβαρές εξαγωγές στην Ευρώπη (πηγή, Food Security Policy in Sub Saharan Africa. Carl K. Eicher and John M. Staatz). Σύμφωνα με έκθεση του ΟΗΕ για τις πληθυσμιακές εξελίξεις στον πλανήτη, (Ιούλιος 2015), η Αφρική προβλέπεται μέχρι και το 2050 να αυξήσει τον πληθυσμό της κατά 1.τρ300.εκατομυρια άτομα. Όσο είναι σήμερα, περίπου, ο πληθυσμός της Κίνας. Ένας στους 4 κατοίκους του πλανήτη, σύμφωνα με την έκθεση, θα είναι Αφρικανός. Εν όψει αυτών των εξελίξεων οι αγορές φροντίζουν να στερήσουν την Αφρική από, όσο το δυνατόν περισσότερη, γη.

#### *Στα Βαλκάνια:*

Ρουμανία. Η αρπαγή γης στη Ρουμανία αποτελεί κατ'εξοχήν παράδειγμα της ΤΕΛΕΙΑΣ ΚΑΤΑΙΓΙΔΑΣ>, κατά την έκφραση ειδικής ομάδας, επιτόπιας, έρευνας της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής. (Arc.2020: Eco- ruralis. Shoking New Report on Land Grabbing in Roumania 15 Julay 2015.) Στην Ρουμανία, της Ευρωπαϊκής Ένωσης, του σήμερα, υπάρχουν άνθρωποι που δουλεύουν στον αγροτικό τομέα ,με αμοιβή ENA ΚΑΡΒΕΛΙ ΨΥΜΙ.Υπάρχουν φάρμες που φυλάσσονται με Καλάσνικωφ. Όπως καταθέτει ενυπογράφως ο συντονιστής της έρευνας του Eco- Ruralis, Attila Szocs. Μεταξύ των ετών 2002 και 2010, εξαφανίστηκαν 150.000 μικρές φάρμες, στη Ρουμανία για να αυξηθεί κατά 3%, το μέγεθος των μεγάλων αγροτικών επιχειρήσεων. Οι 100 μεγάλες αγροτικές επιχειρήσεις της Ρουμανίας κατέχουν γη άνω των 500.000 hectares (1 hectare=10 στρέμματα) και είναι, οι περισσότερες, θυγατρικές ξένων ομίλων. Από το 2000-2006 η Ρουμανία εισέπραξε ενισχύσεις για την προετοιμασία της εισόδου της στην Ε.Ε. 150.000.000. Στην πραγματικότητα αυτά τα χρήματα <χρησιμοποιήθηκαν> για την αγορά αγροτικών συνεταιριστικών επιχειρήσεων και κρατικών εκτάσεων. Οι μεγάλες αυτές φάρμες εισέπραξαν και την μερίδα του λέοντος από τις ενισχύσεις κοινοτικές και εθνικές. Από την είσοδο της Ρουμανίας (Ιανουάριος 2007) μέχρι το 2012, οι κοινοτικές ενισχύσεις ανά εκτάριο ανέρχονταν στα 120 euro και οι κρατικές σε 35 euro ανά hectare. **Λιγότερο του 1% των αγροτών, οι κάτοχοι εκτάσεων άνω των 500 hectares έλαβαν το 50% των επιδοτήσεων.**

***Η μετατροπή της Ρουμανίας σε ανομική χοιροτροφική αποικία και η <κατάληψη> της Πολωνίας από την Αμερικανική χοιροτροφική υπερδύναμη, Smithfield Foods.***

Τα έργα και οι ημέρες της Αμερικανικής εταιρείας παραγωγής χοιρινού κρέατος και λουκάνικων, στην Ρουμανία και την Πολωνία, Smithfield foods, αποτελούν την καλύτερη απόδειξη-μαρτυρία του Νέο-Φιλελεύθερου μοντέλου οργάνωσης κτηνοτροφίας και αγροτικής παραγωγής. Αποτελούν την απόδειξη επικυριαρχίας ακόμη και μη Ευρωπαϊκών πολυεθνικών στις μικρές χώρες της Ε.Ε, με την ανοχή και την χρηματοδότηση όχι μόνον της Παγκόσμιας Τράπεζας αλλά και Ευρωπαϊκών Τραπεζών όπως π.χ. η Ε.Β.Ρ.Δ. Αποτελούν την τεκμηριωμένη, χρηματοδοτούμενη και επιδοτούμενη κατάλυση κάθε νομιμότητας στο όνομα της επικυριαρχίας ενός ολιγοπωλίου πολυεθνικών. Ιστορικό παραμένει το κατηγορώ, για την Smith field, του Robert F.Kennedy Jr.(ανιψιού του δολοφονηθέντος προέδρου των ΗΠΑ, ηγετικής μορφής στο αμερικανικό οικολογικό κίνημα ), που δημοσιεύτηκε στην Gazeta Wyborcza τον Οκτώβριο του 2003.( βλ στο διαδίκτυο, Robert F. Kennedy, Jr Statement on Smithfield Pig Factories. Οι καταγγελίες αποτυπώνουν την δράση της εταιρείας στις ΗΠΑ, το Μέξικο, την Πολωνία αλλά και την Κίνα. Αναφέρεται ιδιαίτερα στην <αδάμαστη> ικανότητα της Smithfield να διασφαλίζει υψηλή προστασία και εξουδετέρωση κάθε αντιπάλου, κάθε ενοχλητικής φωνής αδιάφθορου πολιτικού, κρατικού λειτουργού, οικολόγου, μέσω αποτελεσματικής διαφθοράς και διαπλοκής. Το καλύτερο μέτρο αξιολόγησης της λειτουργίας της εταιρείας και των συνολικών επιπτώσεων της παρουσίας της στη Ρουμανία, είναι μια στοιχειώδης αναφορά στο τρόπο λειτουργίας της εταιρείας στις ίδιες τις ΗΠΑ. Η μεγαλύτερη εταιρεία στον κόσμο και τις ΗΠΑ, στο είδος της, η Smithfield, πριν ακόμα την είσοδό της στην Ρουμανία είχε ένα μαύρο ιστορικό να την ακολουθεί. Σύμφωνα με καταγγελίες οργανώσεων προστασίας του περιβάλλοντος και δημοσιεύματα του Αμερικανικού τύπου ( ***ενδεικτικά. The Dark Side of America's Top Producer. Και, The trouble with Smithfield. A corporate profile. Food & Water Watch*** ). Η ζωή της εταιρείας είναι άμεσα συνυφασμένη με την τρομαχτική καταστροφή του περιβάλλοντος, μόλυνση της ατμόσφαιρας, των υπόγειων υδάτων, παράβαση κάθε νομιμότητας σχετικής με τη δημόσια υγεία, διαπλοκή με τοπικές και πολιτικές αρχές, απόλυτα βιομηχανική μεταχείριση των ζώων, προγραμματισμένη εξαφάνιση, κάθε ανεξάρτητης, έστω και μικρής παραγωγής, εκτός της εταιρείας.

Στην Ρουμανία η Smithfield μπήκε με την αγορά της κρατικής Ρουμανικής εταιρείας Comtim το 2004 και των κρατικών σφαγείων Freidorf. Η είσοδος της Smithfield στην Ρουμανική αγορά σηματοδοτεί την σε εθνικό επίπεδο εξαφάνιση, σχεδόν στο σύνολο της, της ανεξάρτητης παραγωγής. Μέχρι το 2007 ο αριθμός των χοιροτροφιών μονάδων έχει συρρικνωθεί κατά 90%, με την συρρίκνωση να συνεχίζεται έκτοτε. Οι 477.000 χιλιάδες μονάδες του 2003, είχαν περιοριστεί σε 52000 το 2007. Σε αντικατάσταση τους παραδοσιακοί μοντέλο διάχυσης της παραγωγής και της επεξεργασίας αλλά

και των λυμάτων σήμερα λειτουργούν 52 μονάδες με παραγωγή άνω των 200.000 χοίρων ετησίως, η κάθε μία, στις επαρχίες Timis και Arad. (The Romanian Journal, 1/12/2015). Με μεσαιωνικούς όρους νοικιάζει κτήματα μικροκαλλιεργητών για την παραγωγή κτηνοτροφών. Οι εξαγωγές της εταιρείας εκτός της ΕΕ, και της Κίνας, κατευθύνονται και στις ΗΠΑ όπου επίσης κυριαρχεί η Smithfield, ώστε να επιβάλλει τους όρους της από το επίπεδο των τιμών κρέατος μέχρι και το επίπεδο των τιμών των κτηνοτροφών και να αξιοποιεί επιδοτήσεις και στις δυο πλευρές του Ατλαντικού. Κατευθύνονται επίσης στην Αφρική όπου οι τοπικοί παραγωγοί αδυνατούν να ανταποκριθούν στον ανταγωνισμό. Οι επενδύσεις της Εταιρείας διευκολύνονται από τον επενδυτικό βραχίονα της World Bank, την γνωστή International Finance Corporation. ( IFC in Romania). Αρκεί να επισημάνουμε ότι από το 1990, οπότε η Ρουμανία έγινε μέλος του I.F.C, μέχρι το 2015, το I.F.C επένδυσε στη Ρουμανία \$2,4 δις με έμφαση στον αγροτικό τομέα. Βέβαια οι επενδύσεις δεν διασφαλίζουν την τήρηση στοιχειωδών περιβαλλοντικών κανόνων και κανόνων δημόσιας υγείας. Στην περιφέρεια του Timis, όπου είναι συγκεντρωμένες οι φάρμες από τον αριθ. 13 έως 40, η αύξηση αερίων μεθανίου έφτασε 65%, μεταξύ των ετών 200 και 2007.

***Λειτουργώντας (στη Ρουμανία χειρότερα από τις ΗΠΑ) πέρα από κάθε νομιμότητα η Smithfield αποφεύγει ακόμα και την ενημέρωση των αρχών για επιδημίες χοίρων και μαζικές <εκτελέσεις χοίρων>, όπως στην περίπτωση του 2007, όταν η εταιρεία αναγκάστηκε να θανατώσει 67.000 ζώα λόγω της επιδημίας του πυρετού των χοίρων. Βέβαια η Smithfield λαμβάνει τις αναλογούσες στη παραγωγής και στις εξαγωγές της εθνικές και κοινοτικές επιδοτήσεις. Επιδοτείται με 30 euro κατά κεφαλή παραγόμενου χοίρου, 30.000.000 euro από τις Ρουμανικές επιδοτήσεις. Επί πλέον επιδοτήθηκε για τις καλλιεργούμενες με κτηνοτροφές εκτάσεις της, όπως κάθε αγρότης, κλπ. κλπ. Τον Σεπτέμβρη του 2013 η αρμόδια επιτροπή του Αμερικανικού Κογκρέσου ενέκρινε την Κινεζική εξαγορά της πλειοψηφίας των μετοχών της Smith field, αντί ποσού \$ 7,1 δις.***

## **Βουλγαρία**

Η Βουλγαρία διαθέτει 3,7 εκατομμύρια hectares καλλιεργήσιμης γης. Με πρωτοβουλία του Βουλγάρικου Σοσιαλιστικού κόμματος κρίθηκε το 2014 ως αντισυνταγματική, από το ανώτατο δικαστήριο της χώρας η απαγόρευση πώλησης αγροτικής γης σε υπηκόους της Ε.Ε. Σύμφωνα με την μελέτη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, η κατάσταση στη Βουλγαρία είναι παρόμοια με αυτήν της Ρουμανίας, Το 30-40% της καλλιεργήσιμης γης ανήκει ήδη σε ξένες εταιρείες.

## **Ουκρανία**

Η Αρπαγή του Σιτοβολώνα της Ευρώπης. Η αρπαγή της αγροτικής Ουκρανίας.

Η Ουκρανία διαθέτει 320.000.000.στρέματα καλλιεργήσιμης γης. Το ένα τρίτο της καλλιεργήσιμης γης της Ε.Ε. Είναι ο παραδοσιακός σιτοβολώνας της Ευρώπης, ανήκει στους πρώτους παγκόσμιους εξαγωγείς δημητριακών, κριθαριού καλαμποκιού.

Σήμερα οι υπό ξένη ιδιοκτησία αγροτική γη στην Ουκρανία ξεπερνά τα 20.000.000. στρέμματα .(πηγή Oakland Institute.8/5/2015 και Land Matrix july 2014 και Απρ 2015). Στα τέλη του 2015 η Ουκρανική κυβέρνηση ετοίμασε την δημοπρασία 11.000.000 acres. Ο Γραμματέας του Συμβουλίου Ασφαλείας της Ρωσίας, Nikolai Patruchev κατήγγειλε τις Δυτικές επενδύσεις στη αγροτική οικονομία της Ουκρανίας και συγκεκριμένα τις επενδύσεις τις σχετικές με γενετικά μεταλλαγμένα προϊόντα ως απειλή παγκοσμίων διαστάσεων και ως απειλή για την ίδια την Ουκρανική γεωργία. (The Washington Post Απριλίου 15/2015)

Η Ουκρανία αποτέλεσε στρατηγικό στόχο κατάκτησης, για τη ΜΟΣΑΝΤΟ, όχι μόνο για την έκταση της καλλιεργήσιμης γης, που διαθέτει, αλλά και για την ποιότητα των εδαφών της. Τα εδάφη της θεωρούνται από τα γονιμότερα στην Ευρώπη κι' ακόμα, με τα φθηνά εργατικά της χέρια, τις δυνατότητες μαζικής <βιομηχανικής> παραγωγής, με τη χρήση μεταλλαγμένων σπόρων και χωρίς οικολογικές ευαισθησίες και περιορισμούς σε κρατικό επίπεδο, μπορεί να χτυπήσει, τόσο, την ακριβή και επιδοτούμενη ευρωπαϊκή γεωργία, όσο και να τσακίσει, ότι έχει απομείνει από την ανεξάρτητη οικογενειακή Ευρωπαϊκή αγροτική παραγωγή. Στις επενδύσεις και στην επιρροή στην Ουκρανία συναγωνίζονται όλοι οι γίγαντες της αγροτικής βιοτεχνολογίας ,τροφίμων και ενεργείας των ΗΠΑ.

***Το δάνειο των \$ 17 δις. που έδωσε το Δ.Ν.Τ τον Απρίλη του 2014, στην Ουκρανία, δόθηκε με όρους το άνοιγμα, της Ουκρανίας, στους μεταλλαγμένους σπόρους και την άρση της απαγόρευσης πώλησης αγροτικής γης σε ξένους. Το εν λόγω δάνειο αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα σκάνδαλα στην αμαρτωλή ζωή του ΔΝΤ. Ποτέ δεν είχαν δοθεί δάνεια σε χώρες σε εμφύλια σύρραξη και σε αποδεδειγμένη απόλυτη αδυναμία αποπληρωμής. Το εν λόγω δάνειο έχει χαρακτηριστεί ανοικτή συμμετοχή του ΔΝΤ στο νέο ψυχρό πόλεμο και στήριξη της στρατηγικής των αμερικανικών αγροτοχημικών και αγροτοβιομηχανικών πολυεθνικών στην Ουκρανία.(Oakland Institute report,july 2014.World Bank and IMF, behind the UKRAINIAN Crisis.), Επίσης από τα \$ 3.2 δις που του Δ.Ν.Τ. που εκταμιευτήκαν στην Ουκρανία αρχές Μαΐου του 2014, τα 3,1 είχαν φτάσει σε off shore παραδείσους κατά τον Αύγουστο του ίδιου χρόνου.<sup>2</sup>( πηγή, John Helmer, ["Ukraine Takes Another \\$1.39 Billion from International Monetary Fund—\\$3 Billion in IMF Cash Already Sent Offshore—Insiders Suspected in Heist,"](#) Dances with Bears, September 3, 2014).***

Κατά την διάρκεια του Ουκρανό-Αμερικανικού Business Forum του Ιουλίου του 2015 ο Ουκρανός πρωθυπουργός δήλωσε έτοιμος για την πώληση

Ουκρανικών κρατικών επιχειρήσεων σε Αμερικάνικες επιχειρήσεις, με διαφανείς διαδικασίες. Επίσης στο ίδιο Forum, συμφωνήθηκαν Αμερικανικές επενδύσεις στον Αγροτικό τομέα ύψους \$ 1,5 δις, με έμφαση στην παραγωγή σπόρων για την γεωργία. Ο Αμερικανικός γίγαντας Dupont Pioneer ανήγγειλε στις 20/12/ 2012 ως μια από πολλές επενδύσεις του στην Ουκρανία, την επένδυση \$40.000.000. για μονάδα παραγωγής σπόρων στην περιοχή Stasi της Poltava. Η Αμερικάνικη Cargil διατηρεί δυο εργοστάσια παραγωγής ηλιέλαιου, σιλό και είναι μέτοχος, από το 2014, στο μεγαλύτερο Ουκρανικό αγροτοβιομηχανικό συγκρότημα Ukrlandfarming, μετά από αγορά του 5% των μετοχών αξίας \$200.000.000. Η εταιρεία είναι η 8<sup>η</sup> παραγωγός αγροτικών προϊόντων στον κόσμο και η πρώτη παγκοσμίως στην παραγωγή αυγών. Βέβαια παραμένουν και ντόπιοι ολιγάρχες, Latifundisti, όπως τους αποκαλούν οι ντόπιοι, με εκατομμύρια στρέμματα.

Το Mint Press (10/2/2015) με τίτλο Corporations are The New Conquistadors: Ukraine, τεκμηριώνει την άμεση στήριξη της κυβέρνησης των ΗΠΑ, στη δράση των πολυεθνικών της για τον έλεγχο της Ουκρανικής Γεωργίας και την μετατροπή σε ελεγχόμενη από το ολιγοπώλιο των μεταλλαγμένων σπόρων. Επίσης καταγράφει τις μεθόδους που χρησιμοποιούν τα χρόνια απαγόρευσης πώλησης της γης, για την παράκαμψη της σχετικής νομοθεσίας, όπως π.χ, ενοικιάσεις αρχικά, αγορές, μειοψηφικών πακέτων σε ντόπιες εταιρείες και τράπεζες γης.

( Ενδεικτικές Διεθνείς Επενδύσεις σε γη, στη Ουκρανία . Table 1: Foreign Investments in Agriculture in Ukraine<sup>12</sup> Company. Country. Land area (ha).

Trigon Agri Denmark 52,679./ Public Investment Fund (PIF) of Saudi Arabia, Saudi Al Rajhi Group, Almarai Co. Saudi Arabia 33,000./ Renaissance Group Russian Federation 250,000./MK Group Serbia 50,000./ Glencore Xstrata PLC Switzerland 80,000./ Sintal Agriculture Plc Cyprus 146,800 /Agrokultura AB Sweden 68,700./ AgroGeneration France 120,000./Kernel Holding S.A. Luxembourg 405,000./ MCB Agricole Austria 96,000./ Mriya Agro Holding Public Limited Cyprus 298,000 / Total 1,600,179).

**Ουκρανία. Ο μεγάλος αγρότης της Κίνας εκτός συνόρων:** (και το μήλο της Έριδας Ρωσίας, Κίνας, ΕΕ και USA). Στις Ιουλίου 2015 οι Financial Times δημοσιοποίησαν ότι η Ουκρανία έχει καταστεί ο μεγαλύτερος εξαγωγέας καλαμποκιού στην Κίνα. Με το 5% της Ουκρανικής γης εκχωρημένο στη Κίνα, για αγροτικές καλλιέργειες, η Κίνα αποτελεί βασικό συντελεστή στις Ουκρανικές εξελίξεις και η Ουκρανική γη, βασική συνιστώσα στις ισορροπίες που εξαρτώνται και καθορίζονται από τις εξελίξεις στην Ουκρανική <εξίσωση>.

Ο ΝΕΟΣ ΜΕΣΑΙΩΝΑΣ ΣΕ ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟΥΣ ΑΡΙΘΜΟΥΣ.

Το παγκόσμιο αγροτοδιατροφικό σύστημα από την παραγωγή μέχρι την εμπορία και την μεταποίηση κυριαρχείται από 4 μεγάλες εταιρείες καθιερωμένες ως το <A.B.C.D> της παγκόσμιας αγοράς. Ο τίτλος αποτελείται από τα αρχικά των εταιρειών, Archer Daniels Midland (ADM), Bunge, Cargill

and Louis Dreyfus. Τώρα στην παγκόσμια αγορά εισέρχεται δυναμικά και απειλητικά, η Noble agri, ελεγχόμενη από Κινέζικη COFCO.

**Ετήσιες αγορές γής:** Η Land Matrix από τους παγκόσμιους πρωταγωνιστές στον αγώνα υπεράσπισης της οικογενειακής και κοινοτικής αγροτικής καλλιέργειας, τεκμηριώνει ότι πριν του 2008 οι παγκόσμιες αγορές γης έφταναν τα 9.000.000 acres (1 acres = 4στρέματα) ΕΤΗΣΙΩΣ. Με βάση έρευνα της παγκόσμιας Τράπεζας του 2012, που παραθέτει η Matrix το 2009 οι αγορές εκτινάχτηκαν στα 138.000.000 acres (1 acre= 4 στρέμματα). Μεγαλύτερο θύμα στην αρπαγή είναι όπως τονίσαμε, η Μαύρη Αφρική. Βέβαια η αρπαγή άνυδρης θα ήταν απολύτως ασύμφορη γι' αυτό και η αρπαγή γης συνδυάζεται με την αρπαγή υδάτινων πόρων. Κατά το περιοδικό Scientific American 12/2/2013 τα αποθέματα νερού που αρπάζονται κάθε χρόνο υπολογίζονται σε 454 δις. κυβικά μέτρα. Επενδυτές από 7 χώρες, τις ΗΠΑ, τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, την Ινδία, την Βρετανία, την Αίγυπτο την Κίνα, το Ισραήλ, έχουν θέση υπό τον έλεγχο τους το 60% αυτών των υδάτινων πόρων. Οι αγορές γης από αμερικανικά συμφέροντα τον Ιανουάριο του 2016, υπολογίζονται σε 166.680 hectares (πηγή statista-the statistics portal./ 1 hectare=10 στρέμματα). Μόνον ο Βασιλικός οίκος της Σαουδικής Αραβίας, από τους μικρούς παίκτες στην παγκόσμια αρπαγή γης αγόρασε μέχρι το 2014 έκταση ενός 1.000 000 εκταρίων (ένα εκτάριο ισούται με 10 στρέμματα) στην Αιθιοπία το Μαρόκο, το Σουδάν, τη Σενεγάλη το Μαλί. Η Κίνα: Το Κινέζικο Υπουργείο Εμπορίου ανακοίνωσε το 2014 ότι 300 κινέζικες εταιρείες παραγωγής αγροτικών προϊόντων ,αλιείας, εκμετάλλευσης δασών, δραστηριοποιούνται σε 46 χώρες ανά τον κόσμο. Το κινέζικο υπουργείο αγροτικής ανάπτυξης ανακοίνωσε ότι μέχρι το 2013, κρατικές κινέζικες εταιρείες αλλά και ιδιωτικές εκμεταλλεύονταν 230.000 εκτάρια γης στο εξωτερικό (1 εκταριο=10 στρέμματα)

### **Η γη και οι ιδιοκτήτες της**

Στην Αγγλία το 69% της γης ανήκει στο 0,6 του πληθυσμού. Ενώ το 80% (των περίπου 64.000.000) του Αγγλικού πληθυσμού ζει σε πόλεις το και το 99% δεν έχει ιδιόκτητη γη.

**Στη Σκωτία:** 500 άνθρωποι κατέχουν την μισή χώρα. Η Σκωτία θεωρείται η χώρα με την μεγαλύτερη συγκέντρωση ιδιοκτησίας γης στον αναπτυσσόμενο κόσμο.

Στις ΗΠΑ, Η συνολική έκταση γης είναι 2τρεις 300 εκατομμύρια acres με πληθυσμό 315.000.000. Ο αριθμός των αγροτικών επιχειρήσεων μεταξύ των ετών 1935 -2012 συρρικνώθηκε από 6,8 εκατομμύρια σε 2.000.000. Κατά υπολογισμούς του οργανισμού Farm Aid, το 2012, κάθε εβδομάδα,300 οοικογένειες εγκαταλείπουν τα κτήματα τους.

**Στις ΗΠΑ:** Οι μαύροι των ΗΠΑ αποτελούν το 14,3% του πληθυσμού( στατιστική του 2014) και κατέχουν λιγότερο από το 1% της αμερικανικής γης. Μεταξύ του 1910 και 1992 η ιδιοκτησία γης από τους μαύρους μειώθηκε από 15.000.000 acres, σε 2 εκατομμύρια 400.000 acres.

Παράλληλα, οι 5 μεγάλοι γαιοκτήμονες των ΗΠΑ κατέχουν 9.000.000 acres γ(1 acre=4 στρέμματα) ενώ τα 46.000.000 εκατομμύρια των μαύρων, έχουν συνολικά 8.000.000 acres. Πρώτοι μεταξύ των 5 είναι οι δυο πιτάνες των Αμερικανικών και διεθνών ΜΜΕ., ο John Malone με 2.200.000 acres και Ted Turner (ο ιδρυτής του CNN) με 2.000.000 acres. Μια λευκή μειοψηφία μερικών οικογενειών κατέχει το 98% της ιδιωτικής γης στις ΗΠΑ (856.000.000 acres) και εκμεταλλεύεται το μεγαλύτερο μέρος, από επίσης τεράστιο ποσοστό γης (27% του συνόλου) που ελέγχεται από Ομοσπονδιακή Αμερικανική κυβέρνηση. Ότι δεν συμπεριλαμβάνεται στα εθνικά πάρκα και στις προστατευόμενες περιοχές. Το 80% του Αμερικανικού πληθυσμού, κάτοικοι πόλεων και προαστίων, είναι στοιβαγμένοι στο 3% της Αμερικανικής γής. ( The Land Report magazine). Στους Ινδιάνους έχει, προς το παρόν, παραμείνει το 2% 'αμερικανικής' γης. Στους Ινδιάνους έχει απομείνει το 2%. Στην Αμερικανική αγορά, των σύνολο των εισροών (προμηθειών σπόρων, λιπασμάτων, φυτοφαρμάκων), στις αγροτικές επιχειρήσεις ολιγοπωλείται από 3 εταιρίες, την Monsanto, την Du Pont, την Novartis.

### **Αμερικανικές αγορές γης και νερού ανά τον κόσμο.**

Παράλληλα με την εσωτερική υπερ-συγκέντρωση στις ΗΠΑ, παρά την υπερεπάρκεια καλλιεργήσιμης γης, οι Αμερικανικές εξαγορές γης και νερού ανά τον κόσμο εντείνονται, δίνοντας το στίγμα και τις στοχεύσεις του ανταγωνισμού

Σύμφωνα με το Scientific American,(12/2/2013), Οι ετήσιες αγορές γης, μεταξύ των ετών 2000-2008, από αμερικανικές εταιρείες ανά τον κόσμο συμποσούνται 2.050.000.000.στρεμματα. Από το 2009 οι ετήσιες αγορές έφτασαν 1.380.000.000.στρέμματα ετησίως. Οι αγορές γίνονται κατά 60% σε χώρες όπου η πείνα και ο υποσιτισμός βασιλεύουν. Οι εκτεταμένες αγορές γης, από το Σουδάν στην Ινδονησία, σε περιοχές που μαστίζονται από φτώχεια αναγκαστικά διευρύνουν το χάσμα ανάμεσα στις αναπτυσσόμενες και τις <αναπτυσσόμενες> χώρες.

Η αρπαγή νερού από πολυεθνικές ανέρχεται σε 454 δις κυβικά μέτρα ετησίως και αντιστοιχεί στο 5% της παγκόσμιας ετήσιας κατανάλωσης νερού.

Η διατήρηση της προνομιακής θέσης προϋποθέτει διασφάλιση ελέγχου συνεχώς και περισσότερης αγροτικής γης, υδάτινων πόρων, προϋποθέτει προβάδισμα στη χημική βιομηχανία και την αγροτική βιοτεχνολογία. Η συνεργασία των δυο τομέων επίσης έχει καθοριστικά αποτελέσματα στον διεθνή ανταγωνισμό, όπως για παράδειγμα η συνεργασία μεταξύ Dupont και Dupont Pioneer Σε αυτό τον αγώνα η μικρή μεμονωμένη αγροτική επιχείρηση δεν μπορεί να επιβιώσει. Η πρόσφατη συγχώνευση των δυο γιγάντων της αγροτοχημικής Αμερικανικής Βιομηχανίας αποκαλύπτει τις τερατώδεις και επικίνδυνες διαστάσεις της υπερ-συγκέντρωσης όχι μόνον στη αγροτική γη αλλά και τις επιχειρήσεις που τροφοδοτούν την γεωργία.

Στην αγροτοχημική (agrochemicals) βιομηχανία, 6 εταιρείες ελέγχουν το 75% της παγκόσμιας αγοράς. Εξ αυτών οι 4, Du Pont, Monsanto, και Dow είναι



Αμερικανικές και 2 δυο Γερμανικές η Bayer και η Basf και η Syntega, Ελβετική.

Η αδυναμία ακόμα και της μεσαίας αμερικάνικης αγροτικής επιχείρησης να επιβιώσει, από τον, άγριο και αθέμιτο, ανταγωνισμό των μεγαθηρίων του κλάδου, καταγγέλλεται από την Εθνική Οργάνωση Οικογενειακών Αγροτικών Επιχειρήσεων (N.F.F.C), σε όλα τα διεθνή Forum, με χαρακτηριστική την συμμετοχή τους στο Porto Allegre το 2010. Ιστορική παραμένει η παρέμβαση του προέδρου της N.F.F.C. Bill Christison, ιδιοκτήτη 2.000 acres, για την επερχόμενη εξαφάνιση της μικρομεσαίας αγροτικής επιχείρησης παγκοσμίως. Ο εν ενεργεία πρόεδρος (Αφρο-Αμερικάνος, BEN Burkett), και πρόεδρος των συνεταιρισμένων οικογενειακών αγροτικών επιχειρήσεων, του Μισισσιπή, καταγγέλλει ότι οι Μέγα-φάρμες, εντός των ΗΠΑ, και οι εισαγωγές, στις ΗΠΑ, από Αμερικανικής ιδιοκτησίας αγροτικές επιχειρήσεις στο εξωτερικό, οδηγούν την αμερικανική αγροτική επιχείρηση στην εξαφάνιση. Καταγγέλλει ότι οι συμφωνίες, στον παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου, είναι κομμένες και ραμμένες στα μέτρα των Μέγα-αγροτικών Επιχειρήσεων. Όταν η υπερ-συγκέντρωση προχωράει χωρίς έλεος στο Ευρωπαϊκό βορρά και σε ολόκληρο τον κόσμο, δεν υπάρχει περίπτωση να υπάρξει έλεος για τον Ευρωπαϊκό νότο, για τον Έλληνα μικρό αγρότη.

**Έλεγχος τροφίμων: Απ το χωράφι και το στάβλο, στο πιάτο, στο πιρούνι.**

Ο έλεγχος της αγροτικής γης αποτελεί έναν κρίκο στην αλυσίδα έλεγχου ολοκλήρου του κυκλώματος της αγροτοδιατροφικής αλυσίδας. Ολόκληρη η κτηνοτροφία από την παραγωγή γενετικά τροποποιημένων σπόρων κτηνοτροφών, στην παραγωγή λιπασμάτων φυτοφαρμάκων, για την για τις καλλιέργειες κτηνοτροφών, βελτιωμένων ειδών ζώων, μέχρι την εκτροφή το σφάξιμο και την επεξεργασία του κρέατος, βρίσκεται στα χέρια ενός ολιγοπωλίου και σε πολλές περιπτώσεις ενός ολιγοπωλίου αλληλοδιαπλεκόμενων επιχειρηματικών ομίλων. Δυο χαρακτηριστικά του έλεγχου και της διαπλοκής αποτελούν η κοινοπραξία Cargil - Monsanto και η κατάσταση στη παραγωγή την επεξεργασία, την διακίνηση του καφέ. Η κοινοπραξία μεταξύ της Cargil, του πρωταγωνιστή στην παγκόσμια εμπορία σιτηρών και της Monsanto, πρωταγωνιστή στους μεταλλαγμένους σπόρους στοχεύει την ηγεμονία στη βιοτεχνολογία. Καρπός αυτής της, 50/50, κοινοπραξίας είναι η Renessen. Στον καφέ, οι παραγωγοί του, ανά τον κόσμο, ανέρχονται σε 25.000.000 οικογένειας, (με, τουλάχιστον, τέσσερα άτομα ανα οικογένεια). Οι καταναλωτές υπολογίζονται σε τουλάχιστον 500.000.000. Τρεις εταιρείες κατέχουν το 40% του ψησίματος του καφέ πέντε κατέχουν το 55% της εμπορίας. Ο ετήσιος τζίρος από την πώληση του καφέ υπολογίζεται στα \$ 70 δις, από αυτά μόνον \$5 δις φτάνουν στις χώρες παραγωγής του καφέ. Η ζήτηση καφέ καλπάζει, τα κέρδη του ολιγοπωλίου, πολλαπλασιάζονται, οι τιμές αγοράς από τον παραγωγό, και αμοιβής των εργαζομένων στην παραγωγή, μειώνονται, ενώ οι τιμές

για τον καταναλωτή ανεβαίνουν. Η Nestle συμμετέχει σε όλες τις διαδικασίες (ψησίματος, παραγωγής) και από το 2010 έχει μπει και στην μαζική, δική της, παραγωγή με συμβόλαια παραγωγής, δικιά της εκπαίδευση στους παραγωγούς και μάλιστα με δική της ποικιλία δέντρων <για την διασφάλιση καλύτερης ποιότητας>. Αυτού του αιδούς ο έλεγχος καθιστά αναπότρεπτη την εξαφάνιση της μικρομεσαίας αγροτικής - αγροτοκτηνοτροφικής, επιχείρησης.

Από το 2014 η Monsanto, η Du Pont, και η Syntega κατείχαν το 53% της παγκόσμιας αγοράς σπόρων και οι Αμερικανικού ελέγχου εταιρείες, κατείχαν το 73% της παγκόσμιας αγοράς. (Seed, by, The Center for Food Safety & Save our Seeds). Στη Βρετανία η μεγαλύτερη εταιρεία παραγωγής βελτιωμένου είδους χοίρων, συγχωνεύτηκε με την επίσης Βρετανική, μεγαλύτερη μονάδα παραγωγής βελτιωμένου είδους μοσχαριών κρεατοπαραγωγής, για να δημιουργήσουν την Βρετανική Genus plc In. Το ίδιο συμβαίνει και στην πτηνοτροφία αφότου στις ΗΠΑ η εταιρεία Du Pont Pioneer, από την παραγωγή μεταλλαγμένων σπόρων προχώρησε και στη δημιουργία <υβριδικού κοτόπουλου>, που μεγαλώνει περισσότερο και γρηγορότερα αγώνας δρόμου για υβριδική παραγωγή και η συγκέντρωση των επιχειρήσεων στον κλάδο καλπάζει. Μεταξύ των ετών 1989, και 2006, ο παγκόσμιος αριθμός παραγωγής από <υβριδικά κοτόπουλα> μειώθηκε από 11 σε 4, οι παραγωγοί υβριδίων σε γαλόπουλα, περιορίστηκαν από 10 σε 3, στις χήνες, επίσης, από 10 σε 3 και στις πάπιες απέμειναν 2. Το 2005, η μεγαλύτερη, στον κόσμο, μονάδα παραγωγής βελτιωμένου είδους χοίρων, συγχωνεύτηκε με την μεγαλύτερη μονάδα παραγωγής βελτιωμένου είδους βοδινού κρέατος, για να δημιουργήσουν την Βρετανική Genus plc In. Το ίδιο συμβαίνει και στην πτηνοτροφία αφότου στις ΗΠΑ εταιρεία Pioneer, δημιούργησε ειδικά υβρίδια σε σπόρους προχώρησε και στη δημιουργία <υβριδικού κοτόπουλου>, που μεγαλώνει περισσότερο και γρηγορότερο. Κατά συνέπεια η <φυσική παραγωγή> δεν είναι δυνατόν να ανταγωνιστεί την <βιομηχανοποιημένη>. Μεταξύ των ετών 1989 και 2006, ο παγκόσμιος αριθμός παραγωγής υβριδίων μειώθηκε από 11 σε 4. Τρεις είναι οι παραγωγοί υβριδίων σε γαλόπουλα, στις χήνες από 10 σε 3, και στις πάπιες απέμειναν 2 (Agropoly, BERNE DECLARATION, THE BATLE OF GIANTS).

Βέβαια οι κίνδυνοι για την βιοποικιλότητα είναι άλλο θέμα, που είναι αδύνατον να παρουσιαστεί και αυτό, στο πλαίσιο αυτής της μελέτης. Η περιγραφείσα υπέρ-συγκέντρωση ολοκληρώνεται με την, έντονα ολιγοπωλιακή, πραγματικότητα στις αλυσίδες διάθεσης αγροτικών προϊόντων και τροφίμων. Έτσι η στρατηγική του ελέγχου, από το χωράφι, το στάβλο, μέχρι το πιάτο και το πιρούνι γίνεται πραγματικότητα. Για παράδειγμα το 75% του παγκόσμιου εμπορίου δημητριακών και σόγιας ελέγχεται από 4 εταιρείες. (Την Cargil, με τζίρο, το 2003, \$136 δις και προσωπικό 142.000, την ADM με τζίρο \$ 89 δις και προσωπικό 31000, την Bunge, με τζίρο \$31 δις και προσωπικό 35.000, την Dreyfus με τζίρο \$ 63 δις και προσωπικό 22000 άτομα. Από τα 1991 μπήκε και η Κινεζική Cofco στην παγκόσμια εμπορία δημητριακών με την αγορά του

51% των μετοχών Ολλανδικής Midera, εταιρείας με τζίρο \$32, και προσωπικό 120.000, με την εξαγορά της Noble Agri που προανέφερα).

Οι ολιγοπωλιακά οργανωμένες αλυσίδες των Super Market σήμερα αποτελούν <οικονομικές επικράτειες> ισχυρότερες κρατών και μάλιστα ανεπτυγμένων. Η αλυσίδα Wal Mart με 2.100.000, υπαλλήλους και τζίρο 408 δισ. Υπολογίζεται ότι έχει μεγαλύτερο ετήσιο τζίρο από το ετήσιο ακαθάριστο προϊόν της Σουηδίας, που κατατάσσεται 33<sup>η</sup> στις 180 πλέον ανεπτυγμένες. (BEPNE DECLARATION ECO-NEXUS). Το Wal Mart, αποτελεί τον μεγαλύτερο διανομέα τροφίμων βρίσκεται στην κορυφή της λίστας των εταιρειών με τον μεγαλύτερο παγκόσμιο τζίρο, μαζί με τις εταιρείες πετρελαίου όπως η Exxon, η Mobil, η Royal Dutch Shell, BP. ). Για παράδειγμα ολιγοπωλιακού ελέγχου στην αγορά. Το 2012, το 76%, της διανομής στην Αγγλία ελεγχόταν από 4 μόνον αλυσίδες (Tesco 29.5 %, Asda 17.5 %, Sainsbury, 16.7 %, Morrisons 12.3 %). Το ίδιο συμβαίνει την Γερμανία. Στην Γαλλία το ποσοστό είναι 56% στην Ισπανία, ελάχιστα κάτω από το 50% (The Observer 5/10/2014).

Το καθεστώς διακίνησης τροφίμων στην Ε.Ε ενώ αναγνωρισμένα βρίσκεται σε ολιγοπωλιακό καθεστώς η Ε.Ε δεν κάνει τίποτε για την αντιμετώπιση αυτού του καθεστώτος. Οι όποιες ενισχύσεις σε επίπεδο παραγωγής, και παραγωγών, χωρίς απελευθέρωση των δυνάμεων της μικρομεσαίας, αγροτικής, αγροτοκτηνοτροφικής παραγωγής, από τον ολιγοπωλιακό στραγγαλισμό των αλυσίδων διάθεσης, (και με δεδομένο τον ανταγωνισμό από τις Μέγα –βιομηχανικές φάρμες) δεν θα έχουν αποτέλεσμα ούτε για τον παραγωγό, ιδιαίτερα τον μικρό παραγωγό, ούτε για τον καταναλωτή. Η Ευρωπαϊκή πολιτική των επιδοτήσεων στην υπηρεσία της υπέρ-αρπαγής γης (Οι μεγάλοι γίνονται μεγαλύτεροι και οι μικροί πεθαίνουν).

Η πολιτική επιδοτήσεων αποτελεί αναπόσπαστο οργανικό κομμάτι της πολιτικής υπερ-συγκέντρωσης της γης. Ένα μικρό δείγμα στοιχείων αρκεί για την επιβεβαίωση αυτής της θέσης. Η Βασίλισσα της Αγγλίας, και από τους μεγαλύτερους γαιοκτήμονες της χώρας, για παράδειγμα, έλαβε 7.000.000 λίρες αγροτικές επιδοτήσεις την τελευταία δεκαετία. Ο Δούκας του WESTMINSTER, έλαβε 6.000.000 στην δεκαετία και 914.000 για το 2014. Ο Sir Richard Sutton έλαβε αγροτική επιδότηση για 2014. 1,8 εκατομμύρια λίρες. Στην Ισπανία το 75% των επιδοτήσεων κατέληξε στο 16% των αγροτών. Στην Ουγγαρία το 72% των επιδοτήσεων εισπράχτηκε από το 8,6% των αγροτών. Οι μεγαλύτερες σε έκταση φάρμες βρίσκονται στην Τσεχία και στο Ηνωμένο Βασίλειο. Στο διάστημα των 10 ετών (2003-2013) η μέση έκταση, ανά αγροτική εκμετάλλευση, αυξήθηκε από 117 στρέμματα το 2003 σε 161 στρέμματα το 2013. Η ανοδική αυτή τάση είναι εμφανής σε όλα τα κράτη-μέλη της ΕΕ πλην της Κύπρου. Το 2013, η υψηλότερη μέση χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση ανά εκμετάλλευση καταγράφηκε στην Τσεχία (με 1.330 στρέμματα), στο Ηνωμένο Βασίλειο (936 στρέμματα), στη Σλοβακία (807 στρέμματα), στη Δανία (675 στρέμματα). Αντιθέτως, εκτάσεις κάτω των 100 στρεμμάτων ανά εκμετάλλευση κατά μέσο όρο καταγράφηκαν στη Μάλτα (12 στρέμματα), στην Κύπρο (31 στρέμματα), στη Ρουμανία (36 στρέμματα), στη

Σλοβενία (67 στρέμματα), στην Ελλάδα (68 στρέμματα) και στην Ουγγαρία (95 στρέμματα).

Οι αγροτικές επιδοτήσεις στις ΗΠΑ, περίπου \$20 δις ετησίως είναι πολύ περισσότερο σκανδαλώδεις από αυτές της Βρετανίας. Οι 10 μεγαλύτεροι αποδέκτες επιδοτήσεων λαμβάνουν το 77% των επιδοτήσεων από το 1995 ... Οι επιδοτήσεις στις ΗΠΑ χαρακτηρίζονται από ολόκληρο το φάσμα του Αμερικανικού τύπου ως <Σοσιαλισμός για τους πολυεκατομμυριούχους και καπιταλισμός για τους φτωχούς>, ή κοινωνικό κράτος για τους πλούσιους. Το διαδίκτυο βρήκει στοιχεία. Ένα χαρακτηριστικό δείγμα είναι το ακόλουθο. Σύμφωνα με το Economist,(Φεβρουαρίου 14/2015), μεταξύ των ετών 2007-2011, \$ 3.000.000.δοθηκαν σε <αγρότες> που δεν είχαν καμιά απολύτως παραγωγή. Μεταξύ των ετών 2008-2012 \$ 10.600.000.δοθηκαν σε αγρότες που είχαν αποβιώσει. Σύμφωνα με τα στοιχεία της ευρωπαϊκής στατιστικής υπηρεσίας, μία στις τρεις εκμεταλλεύσεις της ΕΕ βρίσκονται στη Ρουμανία, καθώς ανέρχονται σε 3,7 εκατομμύρια εκμεταλλεύσεις και αποτελούν το 33,5% του συνόλου της ΕΕ. Στη δεύτερη θέση βρίσκεται η Πολωνία με 1,4 εκατομμύρια αγροτικές εκμεταλλεύσεις και ακολουθεί η Ιταλία με 1 εκατομμύριο φάρμες.

Σύμφωνα με στοιχεία της Ευρωπαϊκής Στατιστικής Υπηρεσίας. Από το 2003 μέχρι το 2013, ο αριθμός των εκμεταλλεύσεων μειώθηκε σε όλα τα κράτη-μέλη της ΕΕ, εκτός από την Ιρλανδία στην οποία αυξήθηκαν κατά 2,9%. Στο διάστημα των δέκα ετών ο αριθμός των εκμεταλλεύσεων μειώθηκε πάνω από το ήμισυ στη Σλοβακία (-67,1%) και στη Βουλγαρία (-61,8%). Μεγάλες μειώσεις καταγράφηκαν στην Ιταλία (-48,6%), στην Εσθονία (-47,9%), στη Τσεχία (-42,6%), στη Λιθουανία (-36,9%), στην Ουγγαρία (-36,5%), στη Λετονία (-35,4%), στην Πολωνία (-34,2%) και στο Ην. Βασίλειο (-34,0%).

**Ο άλλος δρόμος:** Αν δεν δώσουμε και παραδείγματα δημιουργικής άμυνας και αντεπίθεσης, αν δεν παρουσιάσουμε και χαρακτηριστικά παραδείγματα της, οικουμενικών διαστάσεων, αντίστασης στην επιχειρούμενη κατάλυση του δικαιώματος του ανθρώπου στη γη και το νερό, τότε θα λειτουργούσαμε ως προαγωγοί της υποταγής, της υποταγής ως μονόδρομου. Χαρακτηριστικά παραδείγματα επιτυχούς δημιουργικής άμυνας, επιτυχημένου άλλου δρόμου: Παραθέτω 5 χαρακτηριστικά(2 παραδείγματα από την γειτονική Ιταλία,2 από την Ισπανία και 1 από την Γερμανία).

Το θαύμα του συνεταιριστικού κινήματος της Ιταλικής περιοχής Emilia Romagna. Η Ευρωπαϊκή περιοχή με τη βαθύτερη οικονομική δημοκρατία στην Ευρώπη. Η κοινωνία και οικονομία που απόδειξε ότι το <μικρό> δεν μόνο όμορφο αλλά βιώσιμο και κερδοφόρο. Μια περιοχή με 4.400.000 κατοίκους από τους οποίους 1 στους 12 είναι αυτοαπασχολούμενος, η διατηρεί μια μικρή επιχείρηση. Διαθέτει το τρίτο στη σειρά καλύτερο G.D.P από τις περιοχές της Ε.Ε. Τόσο η περιοχή όσο και η Μπολόνια το κέντρο της ευρύτερης περιοχής κατέχουν τους υψηλότερους δείκτες ποιότητας ζωής στην Ε.Ε. Η περιοχή που το 1940 ήταν από τις φτωχότερες της Ιταλίας. Η περιοχή που μπορεί να εναρμονίζει τρεις παραδοσιακά αντιτιθέμενες πολιτικά και πολιτισμικά κοσμοθεωρίες. Μια ισχυρότατη παράδοση και επιρροή του κουμμουνιστικού κόμματος όσο και εξ ίσου ισχυρότατες επιρροές της

καθολικής εκκλησίας και της δεξιάς. Μια κοινωνία και μια πνευματική και πολιτική ηγεσία που αξιοποιεί ότι καλύτερο τις προσφέρει η καθολική και κουμμουνιστική της παράδοση για να κτίσει μια ένα μοντέλο κοινωνικής αλληλεγγύης υπεύθυνης συμμετοχής και συνεργασίας, για να αντιμετωπίσει τον αντικοινωνικό ατομικισμό . Μια περιοχή όπου η συνεργασία εργαζομένων, επιχείρησης, τοπικής αυτοδιοίκησης δίνει καρπούς. Η περιοχή συγκεντρώνει σοβαρότατο ενδιαφέρον έρευνας και μελέτης .Αρκεί να τονίσουμε ότι το 85 % των κοινωνικών υπηρεσιών στην περιοχή προσφέρονται από τους συνεταιρισμούς. (Learning from Emilia Romagna's cooperative economy. An interview with Vera Zamagni, economic historian).

Το δεύτερο Ιταλικό παράδειγμα αναφέρεται σε μια Ένωση Ιταλικών καταναλωτικών συνεταιρισμών την Coop Italia με τον πρώτο συνεταιρισμό της Ένωσης ιδρυμένο στα 1854. Μόνον η Coop Italia μια ένωση 105 καταναλωτικών συνεταιρισμών απασχολεί σήμερα 52.948 υπαλλήλους έχει 8.100.000 συνεταιρισμένα μέλη, λειτουργεί 1400 Super markets και κρατάει τη πρώτη θέση σε μερίδιο της αγοράς ανταγωνιζόμενη επιτυχώς τις πολυεθνικές του κλάδου.

**Δυο Ισπανικά Παραδείγματα:** Το <θαύμα> των Βάσκων. Η Συνομοσπονδία εργατικών συνεταιρισμών <The Mondragon Corporation>, σε ζωή από το 1956, δραστηριοποιείται σήμερα σε βιομηχανική παραγωγή, τραπεζικές υπηρεσίες, έρευνα και γνώση, διάθεση προϊόντων. Δημιούργημα τελειοφοίτων τεχνικού κολεγίου της πόλης Modragon. Η Mondragon αποτελεί ένα μοντέλο συμμετοχικής οργάνωσης της κοινωνίας και της οικονομίας, στηριγμένο στη ισότιμη συνεργασία, ισότιμων συνεργαζομένων-μετόχων. Κάθε μέλος μια ψήφος. Πέραν της συμμετοχικής ιδιοκτησίας η Modragon διασφάλισε και το συμμετοχικό management. Την εκλογή των διευθυντών από τους εργαζομένους. Από το επίπεδο της παραγωγής μέχρι το επίπεδο οργάνωσης της πανεπιστημιακής παιδείας κυριαρχεί το συνεργατικό πρότυπο. Η χρηματοδότηση της έρευνας και των νέων επιχειρήσεων διασφαλίζεται από την συνεργατική τραπεζική πίστη, και τα ταμεία ασφάλισης. Οι 147 εταιρείες (2014), οι 80.000, εργαζόμενοι, η επιτυχής αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης και η αντιμετώπιση της ανεργίας με ποσοστά στο 50% εκείνων της υπόλοιπης Ισπανίας δείχνουν τα χαρακτηριστικά βιωσιμότητας του εγχειρήματος. Η αλυσίδα των καταστημάτων λιανικής πώλησης της Mondracom με την επωνυμία Eroski αποτελεί την από ιδρύσεως της πλέον αναπτυσσόμενη αλυσίδα στην Ισπανία. Η Eroski διαθέτει, 115, Υper Markets, 1042 Super Markets, Με υπηρεσία πωλήσεων on line, με 280 τουριστικά γραφεία. 44 καταστήματα αθλητικών ειδών, κλπ κλπ. αποτελεί ένα ακόμα δείγμα των δυνατοτήτων του συμμετοχικού μοντέλου.

Το <θαύμα> των Καταλανών. (Το θαύμα της BARCELONA, BARCHA).

Το θαύμα της ποδοσφαιρικής ομάδας, Barcelona δεν είναι άπλα και μονοδιάστατα αθλητικό. Αναγνωρίζεται διεθνώς ως απόλυτα πτυχωμένο και βιώσιμο συμμετοχικό μοντέλο επιχειρηματικής και οργανωτικής διακυβέρνησης. Είναι ένα επίσης μακροχρόνια και

## **πολυεπίπεδα δοκιμασμένο μοντέλο αειφορίας κερδών, αθλητικών επιτευγμάτων κοινωνικής προσφοράς.**

**Από την Γερμανία:** νομίζω ότι άξιζε να παρατεθεί το θαύμα των Συνεταιριστικών Τραπεζών.

Η Εθνική Γερμανική Ένωση Συνεταιριστικών Τραπεζών, διαθέτει 1078 μελη.190.000 προσωπικό και 30.000.000 πελάτες. Οι ιστορικές Volksbanken και Raiffeisenbanken δεν είναι απλά και μονοδιάστατα δανειστές. Συνεργάζονται με τοπικές επιχειρήσεις, συμβουλεύουν αποτελούν το σύστημα χρηματοδότησης ,διακίνησης χρήματος και αποταμίευσης της μικρομεσαίας Γερμανικής επιχείρησης. Για παράδειγμα τα χορηγηθέντα δάνεια από τις συν/κές Γερμανικές τράπεζες το 2014 ανήλθαν σε 482 δις euro και οι καταθέσεις σε 591 δις. Με την πρόσφατη συνένωση των δυο κεντρικών Γερμανικών συνεταιριστικών τραπεζών της DZ και της WGZ ,Bank δημιουργείται ο τέταρτος σε δανειοδοτική δύναμη φορέας στη Γερμανία. Τα κινήματα μαχητικής αντίστασης στις βίαιες εξώσεις αγροτών, στην Αφρική ,την Λατινική Αμερική, την Ασία, η οργανωμένη αντίσταση αγροτών στη Ρωσία, τα κινήματα καταγραφής του προβλήματος και κινήματων παγκόσμιας ευαισθητοποίησης, όπως η GRAIN,OXFAM, το Oakland Institute,το Transnational Institute, Friends of the Earth International, Land Rights Now,Back Yard Seed Savors, η Διεθνής Οργάνωση Μικροκαλλιεργητών,La Via Campesina, δίνουν καθημερινά το παρών, στους αγώνες επί τόπου, επί του διαδικτύου στα δικαστήρια, στον ΟΗΕ, και τα όργανά του. Δίνουν την μάχη για την υπεράσπιση και απελευθέρωση αντιστεκομένων αγροτών, που χαρακτηρίζονται και διώκονται ως τρομοκράτες.

### **Συμπερασματικά:**

- Στον απόηχο των Ελληνικών αγροτικών κινητοποιήσεων. Η ανάγκη για εθνική στρατηγική επιβίωσης του Ελληνικού αγροτικού τομέα αποκαλύπτεται αδήριτη.
- Το ζητούμενο δεν είναι απλά μέτρα, είναι μια στρατηγική ριζωμένη στην επίγνωση της πραγματικότητας. Ο Ελληνικός αγροτικός τομέας ως έχει, δεν επιβιώνει. Αν αφεθεί στην τύχη του, αν αφεθεί στην μέχρι σήμερα πραχτική **διεκδικήσεων μικροπαροχών επιβίωσης**, δεν θα επιβιώσει.
- Οποιοδήποτε σχέδιο ανασυγκρότησης που δεν μπορεί να ριζώσει και να υλοποιηθεί σε τοπική κλίμακα, ως σχέδιο τοπικής ανάπτυξης, θα παραμείνει <άσκηση επί χάρτου>. Τοπική ανάπτυξη χωρίς σχεδιασμένη συνεργασία τοπικών τομέων και κλάδων της οικονομίας, χωρίς οργανική διασύνδεση των τομέων και των κλάδων της, χωρίς εθελοντική δέσμευση σε τοπικά σύμφωνα ανάπτυξης, δεν μπορεί να είναι βιώσιμη.
- Το νέο μοντέλο οργάνωσης του αγροτικού μας τομέα θα καθορίσει σε μεγάλη βαθμό τις εθνικές κοινωνικές μας εξελίξεις.
- Μόνον ένα κίνημα αναγεννητικής κοινωνικής αλληλεγγύης, απελευθερωτικής, κοινωνικά αναπτυξιακής αλληλεγγύης, ένα κίνημα

συμμετοχικό, συνεργατικό, συνεταιριστικό, μπορεί να αποτελέσει διέξοδο ζωής για τον Ελληνικό αγροτικό τομέα

- Ένα κίνημα που θα μπορεί να αναγεννήσει το συμμετοχικό ήθος και τη συμμετοχή. Τη συμμετοχή, είτε ως ενορία, είτε, ως κοινότητα, είτε ως επιχείρηση κοινοτικής -κοινωνικής οικονομίας, αδελφότητα-επιστημονικής έρευνας, συμμετοχή σε επιστημονικό, επαγγελματικό φορέα.
- Η καθιέρωση, με κάθε μέσο, του αναπαλλοτρίωτου της Εθνικής γης, της μη πώλησης κρατικής, δημόσιας, και εκκλησιαστικής γης, πρέπει να αποτελέσουν άξονες της εθνικής στρατηγικής για τη γη και την αγροτική οικονομία. Χωρίς στρατηγικές καθολικής συμμετοχής και ουσιαστικές, νομικές αλλά και οργανωτικές παρεμβάσεις αναπτυξιακής προστασίας, της αγροτικής γης, του φυσικού μας πλούτου, σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο, οι, παγκόσμιων διαστάσεων, αρπαγές γης δεν θα σεβαστούν τη γη μας.
- Ο ρόλος των μεσαζόντων, στον Ελληνικό Αγροτικό τομέα, από το επίπεδο της παραγωγής των αγροτικών προϊόντων, μέχρι την κατανάλωση τους, από το επίπεδο διαμόρφωσης του κόστους παραγωγής μέχρι και το επίπεδο διαμόρφωσης των τιμών κατανάλωσης, είναι καταστροφικός για τον παραγωγό και ληστρικός για τον καταναλωτή. Η θέση αυτή είναι πλήρως τεκμηριωμένη ώστε δεν χρειάζεται υποστήριξη.
- Μέτρα ενίσχυσης του αγροτικού τομέα χωρίς αποφασιστικά μέτρα κατάλυσης του καθεστώτος των μεσαζόντων, του ολιγοπωλίου των Super Market, χωρίς την ενεργό στήριξη δημιουργίας < προμηθευτικών και <καταναλωτικών > συνεταιρισμών, δημοτικών αγορών διάθεσης, συνεταιριστικών-αγροτικών, προϊόντων, τα όποια μέτρα υπέρ των αγροτών, θα υπηρετούν τους μεσάζοντες.
- Χωρίς ανάπτυξη του κοινωνικού μας κεφαλαίου, του συμμετοχικού ήθους και πολιτισμού, στην πράξη, πέρα από ιδεολογήματα, το νέο αναγκαίο συμμετοχικό μοντέλο, ανασυγκρότησης του αγροτικού τομέα, δεν μπορεί να προκύψει. Ούτε με ηθικολογικές διδασκαλίες θα προκύψει. Θα προκύψει μέσα από τον και μέσα στον αποφασιστικό αγώνα για το χτίσιμο του.

***Παραθέτω ενδεικτικά τους φορείς που οργάνωσαν τη συνάντηση του Αφρικανικού Κοινωνικού Forum στο DAKAR, το 2014.***

***MARICAM, Jokoni Maayia, ASAPSU Cote d'Ivoire, SOS Sahel International Burkina Faso, International Food Security Network, ENDA Pronat, ENDA Ruf, Collectif de Ndiael, CNCR, RADDHO, LSDH, ASRADEC, Eau Vive, COCIDEAS, Panos Institute, USE, PAEDD, Jeunesse Panafricaine, IPAR, Alternatives Niger, International Initiatives, Forum des Organisations de la Société Civile Malienne, COCIDIRAIL, FORAM, Forum pour un autre Mali, COPAGEN, ANDDH Niger, Alternatives de Développement pour la Vie sur Terre – Mali, USOFORAL. UACDDD, CNOP, OPP, CAD, LJDH), COSPE, CICMA, ISODEC Ghana, ActionAid Senegal, ActionAid Gambia.***

***στη Τύνιδα, το 2015, < DAKAR TO TYNIS DECLARATION 24-29/MARTIOY> . La Via Campesina, the World Forum of Fisher Peoples***

**(WFFP), Convergence Malienne contre l'Accaparement des Terres (CMAT), Habitat International Coalition (HIC), Coalition for the Protection of Africa's Genetic Heritage (COPAGEN), Friends of the Earth International, Southern African Rural Women's Assembly, GRAIN, COSPE, Comitato Italiano Contratto Mondiale sull'Acqua (CICMA), Transnational Institute (TNI), Terra Nuova, Focus on the Global South and FIAN International..**

*( Ο Γ.Ι. Σκλαβούνος έχει διατελέσει μέλος της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής της Ε.Ε. Αντιπρόεδρος και υπεύθυνος Διεθνών Σχέσεων του Οικονομικού Επιμελητηρίου Ελλάδος, στέλεχος της πρώην ΑΤΕ.)*